

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Uwarunkowania zewnętrzne polityki miejskiej - europejskie i krajowe

Feliks PANKAU
Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego
URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Odpowiedzialność za politykę miejską

Administracja rządowa:

Dział budownictwo, gospodarka przestrzenna i mieszkaniowa obejmuje między innymi sprawy:

- **polityki miejskiej;**
- rządowych programów rozwoju infrastruktury komunalnej;

Dział rozwój regionalny obejmuje między innymi sprawy:

- **programowania i koordynacji polityki rozwoju,**
- **programowania i realizacji polityki regionalnej;**

Samorząd województwa:

- określa strategię rozwoju województwa
- przy jej formułowaniu i realizacji polityki jego rozwoju, współpracuje w szczególności z jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego

Strategia:

- uwzględnia cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego,
- jest spójna z planem zagospodarowania przestrzennego województwa.

Wykonywanie zadań związanych z rozwojem regionalnym na obszarze województwa należy do samorządu województwa

Do:

- **rozwiązywania kluczowych problemów miast** - wsparcie procesu rozwoju w oparciu o jak najlepsze wykorzystanie lokalnych potencjałów rozwoju
- **poprawy koordynacji polityk sektorowych w odniesieniu do miast**, ich obszarów funkcjonalnych oraz ich powiązań z obszarami wiejskimi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym (funkcjonalnym).
- **poprawy efektywności interwencji publicznej w przebieg procesów rozwojowych**

Polityka miejska:

- polityka **ukierunkowana terytorialnie**, stanowiąca integralną część polityki rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego kraju i regionów
- **świadoma i celowa działalność podmiotów publicznych** kształtująca rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny funkcjonalnych obszarów miejskich, realizowana na wszystkich poziomach zarządzania: krajowym, regionalnym oraz lokalnym

Adresatami są wszyscy aktorzy publiczni i niepubliczni, których działania są istotne dla osiągnięcia celów tej polityki.

Nowa Karta Ateńska 2003

przyjęta przez Europejską Radę Urbanistów
20 listopada 2003 roku w Lizbonie

Wizja miast XXI wieku

miasta:

- zachowujące **bogactwo i zróżnicowanie kulturowe**, wynikające z ich długiej historii oraz umiejętnie **łącznie swą teraźniejszość i przyszłość z przeszłością**,
- **powiązane w sieci** o wielorakim znaczeniu i funkcji,
- **twórcze i konkurencyjne**, ale jednocześnie **zdolne do współpracy** i wzajemnie się uzupełniające,
- przyczyniające się w decydującym stopniu **do dobrobytu i wygodnego życia ich mieszkańców**,
- **łącznie harmonijnie środowisko zurbanizowane ze środowiskiem przyrodniczym.**

A. WIZJA

1. Spójne miasto
2. Spójność społeczna
3. Spójność ekonomiczna
4. Spójność środowiska
5. Synteza przestrzenna

B 1. PROBLEMY I WYZWANIA

1. Zmiany społeczne i polityczne
2. Zmiany ekonomiczne i technologiczne
3. Zmiany środowiska naturalnego
4. Zmiany środowiska miejskiego

B 2. ZAANGAŻOWANIE URBANISTÓW

Karta Lipska w sprawie Zrównoważonych Miast Europejskich

(Leipzig Charter on Sustainable European Cities) przyjęta 24 maja 2007 r. w Lipsku podczas spotkania ministrów właściwych ds. rozwoju miast z krajów członkowskich UE.

deklaracja na rzecz zrównoważonego rozwoju miast w krajach Unii Europejskiej

- zawiera **ramy oraz powszechne zasady i strategie polityki rozwoju miast**
- **zawiera szereg zaleceń, które mają przyczynić się do rozwoju miast europejskich;**
- **Ministrowie zalecają w niej m.in.:**

1) w większym stopniu wykorzystywać zintegrowane strategie rozwoju miast - ważne są przede wszystkim następujące strategie działania:

- tworzenie i zapewnianie **wysokiej jakości przestrzeni publicznych**
- **modernizacja sieci infrastrukturalnych oraz poprawa efektywności energetycznej,**
- **aktywna polityka innowacyjna i edukacyjna.**

2) zwrócić szczególną uwagę na **dzielnice zdegradowane w kontekście miasta jako całości - ważne w tym aspekcie:**

- utrwalanie **urbanistycznych strategii oceny,**
- **wzmacnianie gospodarki lokalnej i lokalnej polityki rynku pracy**
- **wspieranie aktywnej polityki edukacyjnej i szkoleniowej dla dzieci i młodzieży**
- **wspieranie skutecznego i cenowo przystępnego transportu miejskiego**

Traktat z Lizbony

zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską

- podpisany w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r. (wszedł w życie 1 grudnia 2009 r.)

- **wprowadza pojęcie spójności terytorialnej jako trzeciego wymiaru polityki spójności,**
- *„(Unia) wspiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między państwami członkowskimi”.*
- **nadanie wymiarowi terytorialnemu takiego samego znaczenia jaki w poprzednich traktatach posiadały wymiary: gospodarczy i społeczny**
- spójność terytorialna stała się politycznie akceptowanym, choć niesformalizowanym celem UE

Debata nad rozwojem miast w EU:

- **Spójność terytorialna** nowym wymiarem **Polityki Spójności po 2013 r.**;
- **Wzmocnienie wymiaru miejskiego** PS 2013+;
- **Deklaracja z Toledo** Ministrów PCz UE dot. roli miast w Strategii EU2020
- **V Raport Kohezyjny** – podkreśla rolę miast i podejścia funkcjonalnego;
- **Prezydencja węgierska** Rady UE – miasta a wyzwania demograficzne oraz zmiany klimatyczne

Nowe wyzwania na poziomie europejskim i globalnym:
demografia, energia, zmiany klimatyczne, globalizacja

Wykorzystanie wiedzy eksperckiej OECD

- **Przegląd polityki miejskiej w Polsce (2011)**

inne opracowania: *Competitive Cities in the Global Economy*; *Cities and Climate Change*,

- 2008- Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej: *Przekształcenie różnorodności terytorialnej w siłę*
- 2008- Deklaracja z Marsylii - narzędzia rozwoju miasta zrównoważonego w postaci **Ram Referencyjnych Miasta Zrównoważonego**
- 2009- Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie *zielonej księgi w sprawie spójności terytorialnej oraz stanowiska w debacie na temat przyszłej reformy polityki spójności*
- 2009 - Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie *wymiaru miejskiego polityki spójności w nowym okresie programowania*
- 2009 - Komunikat Komisji „*Plan działania na rzecz mobilności w miastach*”

Komunikat Budapesztański na temat wyzwań demograficznych i klimatycznych, przed którymi stoją miasta

Rekomendacje dla polityki miejskiej na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym:

- **priorytetem politycznym - zwiększenie kompetencji miast Unii Europejskiej** tak, aby mogły one sprostać wyzwaniom, takim jak skutki terytorialne zmian klimatu oraz zmian demograficznych,
- **promować politykę zrównoważonego rozwoju miast na wszystkich szczeblach zarządzania** oraz **wspierać miasta w podejmowaniu wyzwań wynikających ze zmian demograficznych i klimatycznych,**
- **rozwinąć wymiar terytorialny i miejski dokumentów UE** w zakresie planowania strategicznego na następny okres programowania,
- **plany i programy powinny w miarę potrzeb uwzględniać racjonalny wymiar terytorialny,** w tym politykę rozwoju miast, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w tworzeniu krajowych programów rozwoju miast,
- **polityki miejskie powinny przyczyniać się do policentrycznego rozwoju miast,** mającego na celu bardziej efektywny i zrównoważony rozwój terytorialny, w celu uniknięcia równoległych procesów niekontrolowanego rozwoju miast w obszarach nadmiernie zaludnionych, a także depopulacji regionów peryferyjnych,
- w kontekście rozwoju policentrycznego, małe i średnie miasta odgrywają istotną rolę w stymulowaniu rozwoju szerszego terytorium. Zatem należy poprawić dostępność centrów miast z otaczających je obszarów wiejskich i zaniedbanych dzielnic miejskich, by zapewnić możliwość korzystania z szans znalezienia zatrudnienia i korzystania z usług.

Komunikat Budapesztański na temat wyzwań demograficznych i klimatycznych, przed którymi stoją miasta

Rekomendacje dla miast, miasteczek i aglomeracji miejskich:

- uznanie **znaczenia zintegrowanych strategii zarządzania** poszczególnymi wyzwaniami,
- o ile zachodzi taka potrzeba, **planowanie strategiczne i procesy decyzyjne powinny opierać się na partnerstwach miejsko-wiejskich** oraz podejściach terytorialnych do obszarów zdegradowanych w miastach, wspieranych przez długoterminowe instrumenty, polityki krajowe i transnarodowe w zakresie problemów miejskich,
- w miarę potrzeb, **miasta powinny być zachęcane do współpracy i do tworzenia sieci** na poziomach od regionalnego do europejskiego,
- wykorzystanie **możliwości rozwoju gospodarczego**, tkwiącego w głównych wyzwaniami, **wewnętrznych zasobach obszarów funkcjonalnych**,
- **miasta mogą rozwinąć swoją rolę jako motory innowacji**, wspierając zarazem rozwój **zielonej gospodarki**.

Nowy model zarządzania rozwojem Polski, tym:

Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski, przyjęte przez RM w czerwcu 2009 r.

- integracja wymiaru społecznego, gospodarczego i terytorialnego,
- zapewnienie spójności wszystkich polityk sektorowych, dziedzinowych i regionalnych,
- zaangażowanie w realizację celów polityki rozwoju wszystkich szczebli administracji publicznej,
- zintegrowane podejście terytorialne do zagadnień rozwojowych
- **Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zobowiązane przygotować założenia polityki miejskiej** – określić miejsce i rolę w ramach polityki rozwoju i jej podstawowych dokumentach strategicznych

Nowe dokumenty strategiczne:

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie** (KSRR) oraz **Plan działań dot. wdrażania KSRR** – jednym z działań jest **wzmocnienie wymiaru miejskiego polityki regionalnej**,

Doświadczenia:

- **Prace OECD – Przegląd polityki miejskiej „OECD Urban Policy Reviews: Poland 2011”**
- Refleksja nad ponad **10-letnim okresem funkcjonowania samorządu terytorialnego na 3 poziomach**.
- Nowe podmioty terytorialne – **metropolie, zespoły miejskie i ich obszary**; dyskusja nad nowym wieloszczeblowym systemem zarządzania.
- Wykorzystanie doświadczeń europejskich, w tym z realizacji PS

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR)

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r.

Cele:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

polityka regionalna oddziałująca na czynniki rozwojowe w miastach, koncentruje się na:

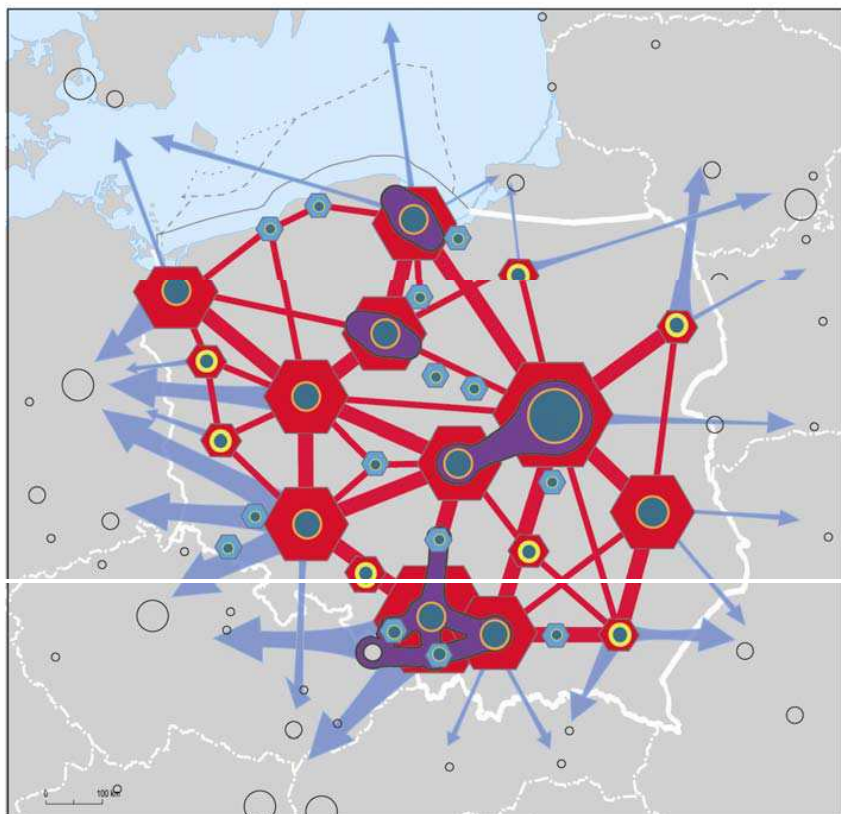
- **wzmacnianiu funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich oraz ich obszarów funkcjonalnych,**
- **tworzeniu warunków dla rozprzestrzeniania się i absorpcji procesów rozwojowych** na obszary położone poza obszarami funkcjonalnymi miast wojewódzkich.

Spójnościowe elementy polityki regionalnej w wymiarze miejskim powinny być realizowane w szczególności poprzez:

- **wsparcie dla restrukturyzacji i rewitalizacji miast** i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze,
- **wsparcie zwiększenia dostępności przestrzennej** do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Miasta główne
Wojewódzkie

- stolica
- metropolitalne
- ośrodki krajowe pełniące niektóre funkcje metropolitalne
- najważniejsze ośrodki regionalne

KIERUNKI DZIAŁAŃ POLITYKI PRZESTRZENNEJ
wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych, w tym przede wszystkim o znaczeniu:

- międzynarodowym
- krajowym
- regionalnym

Rozwijanie powiązań funkcjonalnych metropolii sieciowej:
wewnętrznych

- podstawowych
- innych

krajowych, międzynarodowych i globalnych (gospodarczych, sektora badań, społecznych, edukacyjnych, symbolicznych, w tym kulturowych)

Integracja wewnętrzna obszarów funkcjonalnych metropolitalnych i miast regionalnych

- obowiązek przygotowania planu zagospodarowania obszaru metropolitalnego i strategii rozwoju
- przygotowanie planu zagospodarowania i strategii rozwoju w zależności od potrzeb
- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych w obszarach wielowierzchołkowych

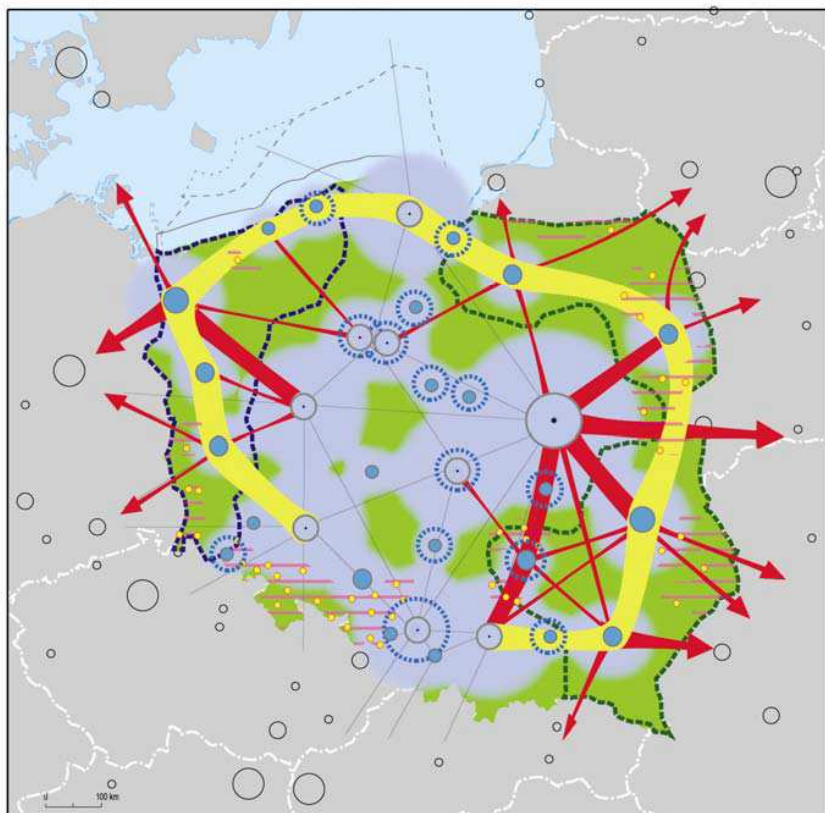
Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

- ośrodki metropolitalne i wszystkie ośrodki wojewódzkie, w tym pary miast pełniące funkcje wojewódzkie (Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra oraz Bydgoszcz i Toruń) oraz następujące ośrodki miejskie: Bielsko-Biała, Częstochowa, Koszalin, Radom, Rybnik, **Słupsk** i Płock.
- 1.1. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych głównych ośrodków miejskich;
- 1.2. Intensyfikację powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej w układzie krajowym i międzynarodowym;
- 1.3. Integrację obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich.
- Uszczegółowienie działań dotyczących rozwoju miast będzie zawarte w dokumencie rządowym **Założenia krajowej polityki miejskiej**

Rysunek 18. Kierunki działań polityki przestrzennej służące podniesieniu konkurencyjności głównych ośrodków miejskich.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Miasta główne

Wojewódzkie

- stolica
- metropolitalne
- ośrodki krajowe pełniące niektóre funkcje metropolitalne
- najważniejsze ośrodki regionalne

KIERUNKI DZIAŁAŃ POLITYKI PRZESTRZENNEJ

- Wspieranie rozwoju powiązań funkcjonalnych o podstawowym znaczeniu dla rozwoju miast i regionów peryferyjnych
- Rozwijanie powiązań funkcjonalnych pomiędzy obszarami peryferyjnymi wspomagających spójność wewnętrzną kraju
- Wspieranie rozwoju procesów urbanizacyjnych, koncentracji funkcji metropolitalnych i działalności gospodarczej
- Wsparcie dla procesów dyfuzji z głównych ośrodków
- Zwiększenie dostępu do usług podstawowych, w tym komunikacyjnych
- Działania restrukturyzacyjne na obszarach depopulacyjnych dotyczące miast i obszarów wiejskich (prognoza GUS 2033)
- Koncentracja działań rewitalizacyjnych miast i obszarów zdegradowanych
- Polska Zachodnia i Pomorze Środkowe - działania restrukturyzacyjne w miastach przeciwdziałające utracie ich funkcji, integracja przestrzenna z centrum kraju, wykorzystanie dodatkowych impulsów rozwojowych wynikających z przygranicznego położenia
- Polska Wschodnia - działania wspierające procesy urbanizacyjne, koncentracja działalności w miastach wojewódzkich, restrukturyzacja obszarów wiejskich, wykorzystanie potencjałów wynikających z przygranicznego położenia uwarunkowanych politycznie

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów

2.1. Wspomaganie spójności w układzie krajowym – Pomorze Środkowe – Polska Zachodnia – Polska Centralna – Polska Wschodnia;

- 2.1.3. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych słabszych ośrodków miejskich
- 2.1.4. Wspomaganie procesów koncentracji urbanizacji w miastach średnich i wybranych małych

2.2. Regionalną integrację funkcjonalną, wspomaganie rozprzestrzeniania procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału do specjalizacji terytorialnej;

- wspomaganie procesów integracji regionalnej wokół miast wojewódzkich i innych głównych miast
- tworzenie warunków do absorpcji procesów w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich.

Rysunek 19. Kierunki działań polityki przestrzennej na rzecz poprawy spójności wewnętrznej kraju

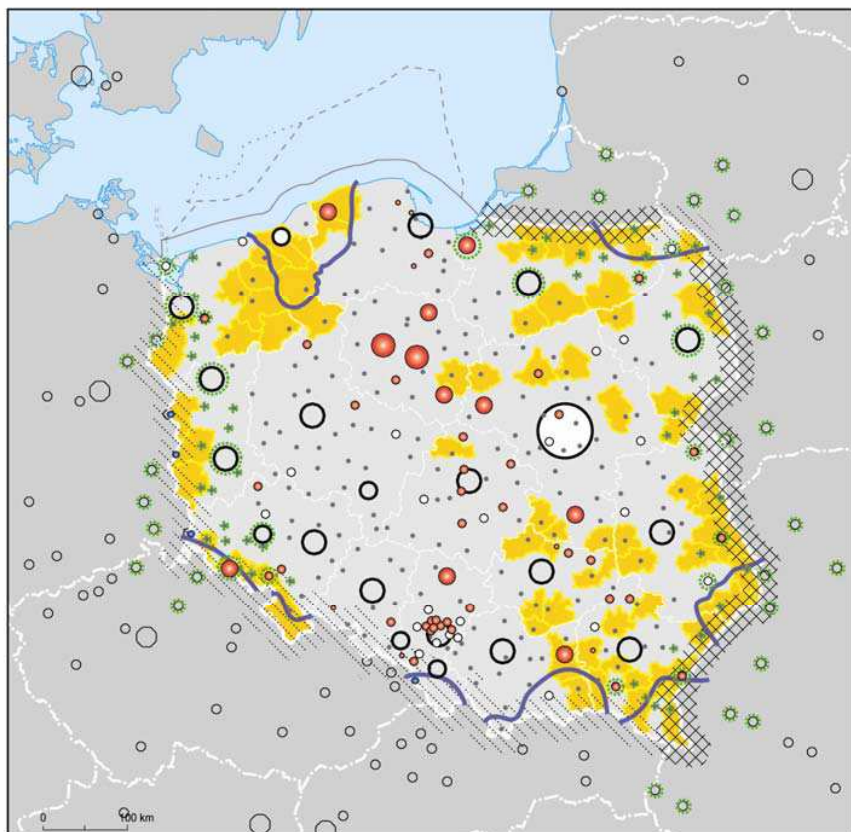
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

2.3. Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych

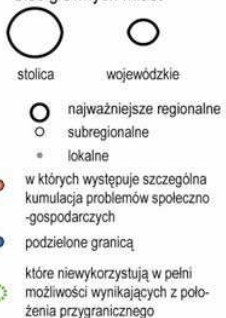
2.3.1 ...o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkującym możliwości rozwojowe

2.3.2. Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast

2.3.3. Przewyciężanie peryferyjności obszarów przygranicznych

Sieć głównych miast

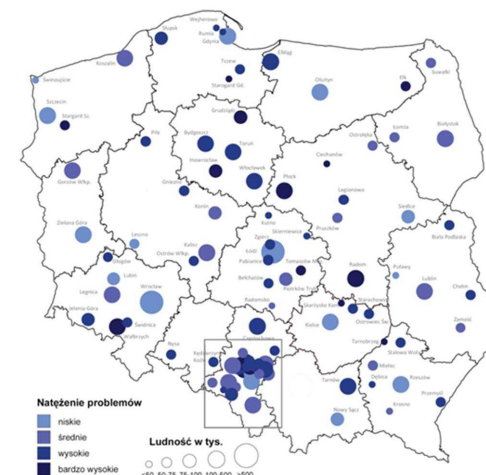
Obszary

zewnętrznej granicy UE

wsparcie ośrodków subregionalnych, poprawa przenikalności granicy, instytucjonalne wsparcie współpracy transgranicznej, w tym budowa podstaw transgranicznych działań planistycznych (opracowanie dokumentów i procedur) oraz integracja działań w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych i krajobrazowych położonych po obu stronach granicy

Uwaga: na mapie przedstawiono zasięg obszarów i miasta o szczególnej kumulacji problemów w sposób przybliżony, szczegółowa delimitacja następuje w pzpw i strategiach regionalnych

Rysunek 20. Obszary wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Na poziomie regionalnym - przeprowadzić

- **identyfikację obszarów zdegradowanych w miastach** oraz na terenach przemysłowych, powojaskowych i wydobywczych, a także
- **weryfikację jakościową ich walorów funkcjonalnych.**
- w planach zagospodarowania przestrzennego województw - **wyznaczyć obszary, które (na poziomie lokalnym) powinny zostać objęte kompleksowymi programami rewitalizacji/restrukturyzacji** oraz regionalnymi programami inwestycyjnymi, wpisującymi się w strategię rozwoju danego miasta (łącznie działania na obszarach zdegradowanych i tych dobrze rozwijających się), jak również w strategię rozwoju województwa.

Przygotowanie lokalnych programów rewitalizacyjnych - warunkiem niezbędnym do prowadzenia działań inwestycyjnych przewidzianych w regionalnych strategiach rozwoju.

Poziom lokalny będzie ponadto odpowiedzialny za:

- uporządkowanie stanu prawnego nieruchomości w miastach (regulacje dotyczące restytucji majątku i roszczeń majątkowych).

Kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny obejmować priorytety techniczne, przestrzenne, społeczne, kulturowe, gospodarcze i ekologiczne.

Ich zakres, oprócz poprawy stanu budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej, powinien obejmować:

- ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych,
- poprawę transportu publicznego,
- integrację społeczną mieszkańców rewitalizowanych obszarów,
- przywrócenie terenom zdegradowanym ich funkcji przyrodniczej lub nadanie im takiej funkcji a także promocję zrównoważonego rozwoju.

MIASTA W KSRR 2020 i KPZK 2030 Aktorzy procesów rozwojowych

Cel 3 KSRR Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie:

1. Charakter horyzontalny - obejmuje wszystkie instytucje odgrywające rolę w prowadzeniu i realizacji polityk publicznych ukierunkowanych terytorialnie.
2. Zwiększenie **współodpowiedzialności władz miejskich** za realizację polityki rozwoju na poziomie regionalnym, m.in. przez nowe instrumenty wdrażania polityki regionalnej, podnoszące efektywność i ukierunkowane na wielopoziomowe, zintegrowane podejście:
  - nowy kontrakt terytorialny,
  - grant globalny,
  - krajowe i regionalne fora terytorialne,
  - krajowe i regionalne obserwatoria rozwoju regionalnego.

zakłada się:

1. Wzmocnienie wymiaru miejskiego polityki przestrzennej i regionalnej, przez opracowanie ***Krajowej Polityki Miejskiej***, która uwzględni zagadnienia zw. z:

- modelem zarządzania i współpracy wszystkich szczebli administracji zajmujących się rozwojem miast,
- zarządzaniem obszarami funkcjonalnymi miast (w tym metropolitalnymi) oraz współpracy JST (powiatów i gmin),
- kwestiami powiązań miasto-wieś i rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych,
- zapewnieniem spójnego podejścia do obszarów zdegradowanych oraz rozwiązań w zakresie prowadzenia procesów rewitalizacji,
- opracowaniem nowych instrumentów polityki regionalnej wspierających rozwój dużych miast, np. granty globalne czy instrumenty finansowe, w tym inżynierii finansowej (tj. JESSICA).

2. Działania powiązane z pracami nad polityką miejską:

- zmiany kompetencyjne na poziomie krajowym oraz JST zwiększeniu efektywności realizacji zadań dotyczących rozwoju regionalnego na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym,
- dostosowanie systemu finansowania JST do zadań wynikających z realizacji polityki rozwoju w regionie,
- wprowadzenie spójnego systemu monitorowania procesów rozwojowych,
- wprowadzenie systemu kontraktu terytorialnego.

Dziękuję za uwagę

Feliks PANKAU
Departament Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego

f.pankau@pomorskie.eu

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk, tel.: 58 32 68 555, fax: 58 32 68 556
www.pomorskie.eu, www.pomorskie.eu